

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ І РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті аналізується методика створення і розробки вчителями електронних ресурсів для дистанційного навчання учнів.

Ключові слова: *освіта вчителів, дистанційне навчання, дистанційна освіта, Інтернет, освітній інформаційний ресурс.*

В статье анализируется методика создания и разработки учителями электронных ресурсов для дистанционного обучения учащихся.

Ключевые слова: *образование учителей, дистанционное обучение, дистанционное образование, Интернет, образовательный информационный ресурс.*

This article analyzes the method of creating and developing digital resources for teachers, distance learning students.

Key words: *teacher education, distance learning, distance education, Internet, educational resource.*

На сьогоднішній день, у зв'язку зі створенням організаційно-педагогічних умов, за яких виникає можливість побудови й реалізації учнями індивідуальних освітніх траєкторій, гостро постає проблема модернізації освітнього середовища. А як наслідок – сучасним педагогам слід розуміти особливості дистанційного навчання та знати методику створення дистанційних курсів.

Питання, присвячені дистанційній освіті, теорії, практиці й технологіям створення дистанційних курсів, перспективам дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України і за кордоном розглядалися такими вченими, як В.М. Кухаренко, В. В. Олійник, Е. В. Рибалко, В. Е. Биков, Е. В. Веренич, В. І. Гриценко, С. П. Кудрявцев, В.В. Колос, Н. О. Корсунська, П. М. Таланчук, В. В. Шейко. Однак методичні основи створення і розробки електронних ресурсів для дистанційного навчання на даний час опрацьовані недостатньо і потребують подальших досліджень.

Навчання – це цілеспрямований, систематичний та організований процес набуття знань, умінь, навичок. У свою чергу, освіта – це результат навчання, виховання і розвитку особистості. Дистанційне навчання (ДН) – новий засіб реалізації процесу навчання, основою якого є використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють навчатися на відстані, без безпосереднього контакту між учителем і учнем. Таке навчання реалізується специфічними засобами інтернет-технологій або засобами, що передбачають інтерактивність.

Інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання являє собою організовану сукупність традиційних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, засобів діалогу і передачі даних, систем мультимедіа, ІКТ, інформаційних ресурсів, системного апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтується на задоволення освітніх потреб користувачів ДН. Сучасні засоби телекомунікацій і електронних видань дають змогу усунути значну частину недоліків традиційних форм навчання, зберігаючи при цьому майже всі їх надбання і переваги [2].

Дистанційне навчання передбачає:

1. Самостійну пізнавальну діяльність слухачів.
2. Використання різноманітних джерел інформації.
3. Активну пізнавальну діяльність слухачів, що передбачає застосування знань із метою вирішення різноманітних проблем навколишньої дійсності.
4. Використання новітніх педагогічних технологій, адекватних специфіці даної форми навчання: навчання у співробітництві (з метою активізації пізнавальної діяльності кожного учня в мережах); застосування методу проєктів (з метою творчого інтегрованого застосування отриманих знань), а також дослідницьких і проблемних методів.
5. Активну взаємодію слухачів як з викладачем – тьютором курсу, так і з іншими партнерами; співпрацю у процесі пізнавальної і творчої діяльності.
6. Систематичний характер системи контролю – як на основі оперативного зворотного зв'язку (оперативне звернення до викладача курсу в будь-який зручний для учня час), так і автоматичного (система тестування) та відстроченого контролю (очне тестування).

Розробляючи курс ДН, слід брати до уваги ізольованість слухача, який навчається дистанційно. Зокрема, надані користувачеві матеріали повинні супроводжуватися необхідними поясненнями, бути доступними і привабливими. Дистанційний курс не повинен бути звичайним набором матеріалів для вивчення і контрольних завдань. Це, перш за все, живий діалог між викладачем і слухачем.

Основними формами організації дистанційного навчання є:

1. Лекції:

- телевізійна лекція;
- аудіолекція;
- лекція через відеоконференцію;
- електронна лекція.

2. Консультації:

- індивідуальні;
- групові (об'єднують не більше 5-7 чоловік одночасно).

Консультації можуть проводитися як у реальному часі (через чат, телефон, ICQ, Skype), так і «відкладеному» (через електронну пошту, форум, сайт).

3. Семінари – групове обговорення слухачами теми навчальної програми під керівництвом учителя. Найбільш поширені:

- відеоконференції;

- чати;
- форуми.

4. Проекти: групові, індивідуальні, дослідницькі, творчі, інформаційні.

5. Лабораторно-практичні заняття:

- віртуальний лабораторний практикум (імітація експерименту);
- робота з приладами на відстані (мережевий віддалений доступ до реальних лабораторних установок).

6. Індивідуальні завдання: есе, реферати, задачі тощо.

7. Контроль: онлайн-тестування, заліки, іспити.

8. Ігри:

- *імітаційні* – імітація діяльності певних організацій, підприємств, фірм, подій, конкретної діяльності людей (нарада, розробка проекту тощо);
- *операційні* – виконання певних специфічних операцій (наприклад, сформувані навички роботи з електронною поштою чи пошуковою системою);
- *виконання ролей* – відпрацювання тактики поведінки, дій, виконання функцій і обов'язків конкретної особи, що передбачає розподіл між учасниками ролей, розробка моделі-п'єси за певним сценарієм;
- *«діловий театр»* – розігрування будь-якої ситуації, в якій учасник повинен мобілізувати весь свій досвід, знання, навички, зуміти вжитися в образ певної особи, зрозуміти її дії, оцінити обстановку і знайти правильну лінію поведінки.

9. Ситуаційний аналіз (кейс-стаді) – комплексне дослідження конкретної ситуації й оцінка ефективності прийнятих рішень.

Основні принципи створення курсів ДН

1. Економічність. Технологія виробництва курсів повинна бути недорогою і забезпечувати їх створення, безперервне оновлення або заміну в короткі терміни.

2. Інтерфейс, наближений до звичайних лекцій. Для полегшення сприйняття навчального матеріалу при створенні дистанційно-освітніх курсів необхідна розробка інтерфейсної оболонки, елементи якої повинні асоціюватися зі звичними елементами навчального процесу (лекційна аудиторія, дошка, присутність педагога).

3. Використання елементів персоналізації з метою створення ефекту особистого спілкування учня з викладачем у процесі навчання за допомогою комп'ютерних технологій (фото, звук, відео).

4. Використання інформаційно-освітніх середовищ групової роботи для вирішення комплексу питань щодо організації ДН. Організація навчання за дистанційними технологіями не обмежується лише представленням навчальних матеріалів, а й передбачає комплекс таких заходів, як контроль за навчанням, можливість спілкування «вчитель-учень» і «учень-учень», моніторинг вчителем процесу навчання, контроль доступу до матеріалів курсу, складання розкладу та ін. Для реалізації означених функцій необхідне використання спеціалізованих програмних продуктів.

5. Орієнтація на навчання дорослих. Можливість виконання індивідуальної лінії і графіка навчання слухача курсу, а також спрямування на застосування різноманітних методів навчання.

6. Модульний характер, що дозволяє конструювати навчальні програми для кожного учня з урахуванням його рівня підготовки і потреб.

7. Орієнтація на відкриті інтернет-стандарти з метою представлення матеріалів курсу. Процедура доставки курсу до споживача повинна бути максимально спрощеною, доцільно використовувати технології доставки, що не вимагають від слухача спеціального програмного забезпечення, крім звичайного інтернет-браузера.

8. Розмаїття методів отримання матеріалів. Курси ДН повинні передбачати різні методи доставки (через Інтернет, локальну мережу філії або на CD-ROM), у залежності від категорії учнів.

9. Командний підхід. У процесі розробки курсу бере участь команда (4-6 осіб) фахівців із різних галузей знань, кожен з яких відповідає за конкретну ділянку роботи зі створення курсу ДО. Таку команду фахівців ще називають Тимчасовим трудовим колективом (ТТК), куди входять:

Автор або кілька фахівців-викладачів із предметної галузі, які відповідають за розробку змісту курсу ДО.

Менеджер – координує роботу із розробки курсу, відповідає за підготовку проектної документації, забезпечує взаємодію різних підрозділів навчального закладу, курує фінансову сторону проекту, відповідає за забезпечення членів ТТК необхідними програмно-апаратними ресурсами та розробку конкретної схеми виробництва, доставки, супроводження та оцінки ефективності курсу.

Методист – відповідає за складання детального календарного графіку робіт із виробництва курсу та взаємодію між автором курсу і технічними фахівцями, спільно з автором розробляє детальну структуру курсу, визначає технічні засоби реалізації кожного розділу.

Програміст – фахівець із комп'ютерних технологій та обробки мультимедіа-інформації, веб-дизайнер, який відповідає за технічну реалізацію курсу ДО, здійснює програмування інтерактивних елементів, переклад та обробку елементів змісту курсу (текст, графіка, аудіо- та відеофрагменти), збір і налагодження курсу, його дизайн і тиражування, а також інтеграцію в інформаційно-освітні середовища.

Дистанційне навчання сьогодні в Україні популярне не тільки серед тих, хто працює в галузі бізнесу і не має можливості надовго залишати місце роботи, а й серед жителів села, в яких вже відпала потреба їхати на навчання до столиці чи обласного центру, чи тим, хто планує пройти перепідготовку або перекваліфікацію. Стане воно в нагоді і тим категоріям населення, які обмежені в пересуванні (військовослужбовцям, людям з особливими потребами, молодим мамам). Але найбільшої популярності здобули технології ДН серед шкільних учителів та викладачів ВНЗ.

Отже, на нашу думку, методика створення дистанційного курсу є надзвичайно важливим напрямом в освіті означених вище категорій населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Биков В.Ю. Формування інформаційного простору / В. Ю. Биков, О.О.Гриценчук, С.М.Іванова [та ін.]. – Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2007. – 290 с.
2. Кухаренко В.М. Дистанційний навчальний процес : навчальний посібник / В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротинко, Г. С. Молодих, Н.Є.Твердохлебова; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2005. – 292 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / А.І.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Богачков Ю. М. Програмні засоби автоматизації побудови дистанційного курсу [Електронний ресурс] / Ю. М. Богачков, П. С. Ухань. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08bvmcdf.htm>.
5. Сущность дистанционного обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dtraining.web-3.ru/introduction/>.
6. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособие / под ред. Е.С.Полат. – М. : Академия, 2004.

Дата надходження до редакції: 08. 10. 2012 р.